

Φώτης Γιαγκούλας

(1900 - 1925)

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ

«Το σωτήριο έτος 1920, μέρα καλοκαιριού, ο περσί ου ο λόγος Φώτης ανέσυρε από τον κόρφο του το μεθυσμένο του μαχαίρι και, με μια κίνηση μονάχα, έκοψε τον λαιμό του ενωμοτάρχη πέρα για πέρα και γέμισε τον τόπο αίματα, σ' εκείνο το ασήμαντο χωριόν Μεταξάς, στα όρη, στα βουνά. Και μείνανε τα στίγματα αιωνίως, εκεί όπου πέσανε και λέκασαν τον κόμο»(2).

Με τα παραπάνω λόγια περιγράφει ο Νίκος Μπακόλας στο βιβλίο του «Μπέσα για Μπέσα» την έναρξη της φονικής και ληστρικής δραστηριότητας του Φώτη Γιαγκούλα, του διάσημου αρχιληστή του μεσοπόλεμου, του ανθρώπου που είχε προβλέψει ότι: «οι κλέφτες θα ξεφλήσουν από τα βουνά και θα κατέβουν στις πόλεις». Αλλά ποιος ήταν ο παρπάνω του οποίου το όνομα συνδέθηκε άρρηκτα με το ληστρικό φαινόμενο και τι αντιπροσώπευε αυτός και το σινάφι του(τουρ-εσναφ).

Η ληστεία εμφανίζεται από τη χαρναγή της ιστορίας και είναι παγκόσμιο φαινόμενο. Ο Θουκυδίδης αναφέρει: «Η ληστεία τότε(παλιά) δεν ήταν ντροπή αλλά αντίθετα έδινε κάποια δόξα σε όσους την ασκούσαν...και σήμερα(5ος αιώνας π.Χ) σε πολλά μέρη της Ελλάδας διατηρείται»(3), δίνοντας έτσι μια εικόνα της εποχής του. Στην ελληνική χερσόνησο κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας είναι δύσκολος ο διαχωρισμός των ληστών από των κλεφτών. Οι περισσότεροι κλέφτες ήταν βασικά ληστές αλλά μετατρέπονταν σε κλέφτες όταν ήταν αναγκασμένοι να αντιμετωπίσουν την Οθωμανική εξουσία.

Η απελευθέρωση και η δημιουργία της Ελλάδας της Μελόνας δεν εξεφάνισε το ληστρικό κύκλωμα, αντίθετα σε ορισμένες περιπτώσεις το φαινόμενο οξύνθηκε. Οι ληστρικές συμμορίες της Οθωνικής περιόδου(1832-1862) αποτελούνταν συνήθως από δυσαρεστημένους καπεταναίους του αγώνα τους οποίους η βαυαροκρατία δεν αποκατέστησε. Το φαινόμενο ενισχύθηκε λόγω της μη διανομής των Εθνικών Γαιών στους ακτήμονες, αλλά και της υπερφορολόγησης των αγροτικών πληθυσμών. Με αυτό τον τρόπο οι ληστές παρουσιάζονταν ως νέοι Ρομπέν των Δασών οι οποίοι προστάτευαν τους πολίτες από την αυθαιρεσία της εξουσίας. Η Οθωνική πολιτεία αντί να αντιμετωπίσει το ληστρικό φαινόμενο με την λήψη οικονομικών και κοινωνικών μέτρων και την κατάλληλη κρατική εσωτερική οργάνωση, το κατεδίωξε με επικηρύξεις και

αποκεφαλισμούς.

Η έξωση του Όθωνα(1862) και η ανάληψη της βασιλείας από το Γεώργιο Α' δεν άλλαξε και πολλά. Εξάλλου, η ληστεία στηριζόταν στην αγροτική κοινωνία και στους αγροτοκτηνοτροφικούς πληθυσμούς. Χωρίς αυτούς ο ληστής ήταν χαμένος, αυτοί ήταν οι τροφοδότες και οι πληροφοριοδότες του. Στα χρόνια του Γεωργίου το ληστρικό φαινόμενο παγιώνεται.

Οι ληστές έχουν τους δικούς τους άγραφους κανόνες τους οποίους τηρούν απaráκλητα. Στη ληστρική συμμορία δεν υπάρχει παντρεμένος ή γυναίκα. Οι ληστές δεν πειράζουν γυναίκες και στις περισσότερες περιπτώσεις αποφεύγουν να συνδέονται μαζί τους, διότι θεωρούν ότι κλονίζεται η μαχητικότητά τους και τελικά «τρώνε το κεφάλι τους». Συνήθως δεν πειράζουν ούτε τον γιατρό, που τον καλούν όταν έχουν ανάγκη. Αντίθετα, τιμωρούν τους τοκογλύφους και τους εκμεταλλευτές του λαού, προικίζουν φτωχά κορίτσια και δίνουν χρήματα για να

στές δεν πειράζουν γυναίκες και στις περισσότερες περιπτώσεις αποφεύγουν να συνδέονται μαζί τους, διότι θεωρούν ότι κλονίζεται η μαχητικότητά τους και τελικά «τρώνε το κεφάλι τους». Συνήθως δεν πειράζουν ούτε τον γιατρό, που τον καλούν όταν έχουν ανάγκη. Αντίθετα, τιμωρούν τους τοκογλύφους και τους εκμεταλλευτές του λαού, προικίζουν φτωχά κορίτσια και δίνουν χρήματα για να

στις αρχές για να εισπραχτεί το bah'İ. Στο τέλος του 19ου αιώνα το κράτος εφαρμόζει και τη μετανάστευση στην Αμερική ως μέτρο μείωσης της ληστείας. Όμως, όπως γράφει και στην αναφορά του ένας Ενωμοτάρχης, διώκτης των Χαϊντούκων(τουρκ.-Haydut): «Η ληστεία ως σύμπτωμα ασθένειας δεν θεραπεύεται διά της εκτάκτου κινήσεως φουσατών, διαπραπτότων ενίοτε πολύ χείρονα των ληστρικών συμμοριών. Θεραπεύεται ριζικώς διά γενικών μέτρων, αστυνομικών και κοινωνικών, λαμβανομένων περιεσκεμμένως από εμφρόνου Κυβερνήσεως και ενεργουμένων υπό εκλεκτών υπαλλήλων, υπό αληθώς πατριωτικής δημοτικής εξουσίας, υπό αστυνομίας καλώς οργανωμένης»(4).

Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και την προσάρτηση της Μακεδονίας οι ληστές έχασαν το πλεονέκτημα να αποσύρονται στις δύσκολες ώρες στα τουρκοκρατούμενα εδάφη. Σταδιακά με την πάροδο του 20ου αιώνα το φαινόμενο αρχίζει να χαλαρώνει.

Ως τελευταίος «Βασιλεύς των Ορέων» θεωρείται ο Φώτης Γιαγκούλας. Ο περιβόητος λήσταρχος καταγόταν από τον Μεταξά Σερβίων Κοζάνης. Η οικογένεια του ήταν εύπορη και αφού τελείωσε το δημοτικό, πήγε και γυμνάσιο στην Κοζάνη. Όμως, λόγω του θανάτου του πατέρα του δεν το τελείωσε γιατί αναγκάστηκε να βγει από μικρός στη βιοπάλη.

Υπερασπιζόμενος την τιμή της ξα-

βίο και εγκαθίσταται στην Αθήνα με το ψευδώνυμο Νικόλαος Σκλήμπα. Εκεί μάλιστα συνδέεται και με μια κυρία της αριστοκρατίας, αλλά προδίδεται και ξαναγυρίζει στα βουνά. Το 1923 επικηρύσσεται με 10.000 δραχ. για κατάδοση και 20.000 δραχ. για το φόνο του.

Στα 1925, μαζί με τα αδέρφια Πάντο και Λεωνίδα Μπαμπάνη και τον ξάδελφό τους Τζαμίτρα, συλλαμβάνουν τον Λαρισαίο γιατρό Νικόλαο Ράπη και το νεαρό ξάδελφό του Δημήτρη ζητώντας λύτρα. Εντωμεταξύ, ο Γιαγκούλας επικηρύσσεται με το ποσό των 600.000 δραχ., ο Μπαμπάνης για 400.000 δραχ. και ο Τζαμίτρας για 40.000 δραχ.

Η συμμορία η οποία έχει καταφύγει σε μια σπηλιά του Ολύμπου, μετά από προδοσία κυκλώνεται από απόσπασμα 27 χωροφυλάκων υπό τις διαταγές του Μοίραρχου Πετράκη. Στη σύμπλοκή που ακολουθεί και ενώ οι όμηροι δραπετεύουν, σκοτώνονται οι Γιαγκούλας, Τζαμίτρας και Πάνος Μπαμπάνης, ενώ παραδίδεται ο Λεωνίδας. Ο τελευταίος αργότερα δραπέτευσε και ξαναβγήκε στο επάγγελμα.

Στις 21 Σεπτεμβρίου 1925 τα κομμένα κεφάλια τους εκτέθηκαν στο Σιδηροδρομικό Σταθμό Κατερίνης και σήμερα διατηρούνται στο Εγκληματολογικό Μουσείο. Εκτός από την φονική πλευρά του Γιαγκούλα υπήρξε και η ανθρώπινη. Λέγεται ότι είχε προβλέψει το τέλος του κοιτώντας την τελευταία βραδιά την πλάτη του αρνιού. Επίσης, ποτέ δεν πείραξε άνθρωπο του λαού, αλλά αντίθετα υπήρξε αρωγός της φτωχολογίας. Πάντρεψε και προίκισε φτωχές, βάπτισε παιδιά και πλήρωσε τα χρέη άπορων. Για αυτό σε πολλά χωριά της περιοχής του διατηρήθηκε ζωντανό το όνομά του(5).

Γεώργιος Μητρόπουλος, αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Γραφείο Εκπαίδευσης Sydney

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Δημήτρης Χαλατσάς. Ληστρικά Τραγούδια. Εστία 2000, σελ 182.
2. Νίκος Μπακόλας. Μπέσα για Μπέσα ή ο άλλος Φώτης. Κέδρος 1998.
3. Θουκυδίδου. Ιστορία τ 1ος (Α, 3-6), μετάφραση Αγγελος Βλάχος. Ηριδανός χ.χ, σελ 17.
4. Γιάννης Κολίπουλος. Ληστές. Ερμής 1979, σελ 180.
5. Δημήτρης Χαλατσάς. Ληστρικά Τραγούδια. Εστία 2000, σελ 184.

Τα κεφάλια των Μπαμπάνη, Γιαγκούλα και Τζαμίτρα κρεμασμένα στα κάγκελα του Σιδηροδρομικού σταθμού Κατερίνης

χτιστούν εκκλησίες.

Οι ίδιοι μιλούν χαμηλόφωνα, είναι λιγόλογοι, βλοσυροί, αδίστακτοι, τελεσιδικοί και εκδικητικοί, χωρίς καμιά αναστολή στην υλοποίηση των προσαγών τους. Στην ιεραρχία τους πρώτος είναι ο καπετάνιος ή λήσταρχος, ακολουθεί το πρωτοπαλίκαρο, οι απλοί ληστές και τα τσιράκια(τουρκ.-Hirak)

Οι επικηρύξεις τους, δημιουργούσαν κίνητρα για την εξόντωσή τους, με επακόλουθες προδοσίες, προκειμένου να εισπραχτεί το σεβαστό ποσό της αμοιβής. Φοβεροί ήταν οι αποκεφαλισμοί ληστών και ανατριχιαστική η παράδοση του κομμένου κεφαλιού

δέλφης του Μαρίας, σκότωσε έναν υπομοίραρχο και δύο χωροφύλακες και βγήκε στο κλαρί, ακολουθώντας τη ληστοσυμμορία του Θωμά Καντάρα. Τα προσόντα του φάνηκαν αμέσως και αναδείχθηκε σε πρωτοπαλίκαρο. Σύντομα εγκατέλειψε τον Καντάρα και οργάνωσε δική του συμμορία. Όπου δεν περνούσαν οι διαταγές του περνούσε ο εξολοθρευτής. Στο ενεργητικό του καταχωρίζονται πάνω από είκοσι φόνοι.

Στα είκοσι του χρόνια επικηρύσσεται και συλλαμβάνεται. Κατά τη μεταφορά του με τρένο για να δικαστεί στη Θεσσαλονίκη πηδάει και δραπετεύει. Εδώ σταματάει τον ληστρικό